

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

U2020/02667/S

Yttrande över SOU 2020:28 - En mer likvärdig skola - minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning

Kommunal har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och framföra följande synpunkter:

Kommunal välkomnar utredningens djupa och breda genomgång av några av den svenska skolans stora utmaningar: problemen med skolsegregation och bristande likvärdighet. En likvärdig skola med hög kvalitet är en av grunderna för ett välfungerande samhälle och är avgörande för alla elevers möjlighet att växa – oavsett familjebakgrund, funktionsvariation, kön eller var i landet eleven bor.

Kommunal menar att skolsystemet är komplext varför det är nödvändigt att utredningens förslag antas i sin helhet. Därtill krävs att offentlighetsprincipen omfattar alla huvudmän och att regeringen går vidare med det förslag som tidigare lagts. Förbundet anser att huvudmännen är samhällsaktörer med samhällsansvar och bör styras av ett bredare intresse än det egna. I och med SCB:s reviderade sekretesspolicy som vann laga kraft 2019, blev statistik om skolor inte längre tillgänglig (från och med 1 september 2020). Vi kan inte riskera att liknande situation uppkommer igen. Kommunal menar liksom LO, att skolpolitiken måste läggas om i grunden från konkurrens och marknadsutsättning till att inriktas på att alla skolor ska vara bra skolor.

För generella ställningstaganden, hänvisar förbundet till LO:s remissyttrande. I det här yttrandet fokuserar Kommunal på synpunkter vad främst gäller utredningens ensidiga fokus på lärares och rektorers kompetensutveckling och förutsättningar i sitt arbete, och att man således åsidosätter andra viktiga yrkesgrupper i skolan.

Arbetet i skolan innehåller många olika situationer, med både sociala och pedagogiska moment under hela skoldagen. Eleverna befinner sig i olika flöden där deras stödbehov varierar, liksom vilka yrkesgrupper som är bäst lämpade att bemöta dem. Ett exempel är elev- och lärarassistenternas viktiga arbete som bidrar till alla elevers möjlighet att uppnå goda studieresultat. Något som i vår mening är ofullständigt belyst i utredningen.

Nedan följer Kommunals synpunkter på respektive avsnitt:

3.12.1 Staten bör ta ett större ansvar för skolans likvärdighet bl.a. genom att Skolverket etableras regionalt

Förbundet är positivt till förslaget om att Skolverket bör etablera en regional organisation för att säkerställa ett aktivt och nära samarbete med huvudmännen, universitet och högskolan i varje region. Förbundet ser att myndighetens regionala närvaro kan bidra till att öka likvärdigheten och främja kompetensförsörjningen. Förslaget saknar dock en tydlig skrivning om att arbetsmarknadens parter ingår som samarbetspart. Skolans organisation och arbetsätt måste utvecklas med en helhetsbild över verksamheterna som utgångspunkt, där kan fackförbunden som organiserar arbetstagarna i skolan, bidra med viktig kunskap.

Därtill vill förbundet understryka vikten av att arbetet med en systematisk verksamhetsutveckling på regional nivå, inkluderar kompetensutveckling för alla yrkesgrupper med pedagogiskt uppdrag i skolan.

9.2.2 Slå samman flera av de riktade bidragen till ett sektorsbidrag och tillför ytterligare resurser

Förbundet anser att förslaget om att slå ihop flertalet riktade statsbidrag till ett sektorsbidrag är ett första steg för att skapa en mer förutsägbar och sammanhållen skolorganisation. Bristen på långsiktighet och förutsägbarhet i systemet med många olika statsbidrag, är något som många kommuner länge har brottats med.

Samtidigt riskerar den korta ansökningstiden till att cementera situationen med otrygga anställningar. Andelen med visstidsanställningar i skolan är stor. Idag har över 40 procent av elev- och lärarassistenter en visstidsanställning (SCB) och över 30 procent vet inte om de kommer få arbeta kvar hos sin arbetsgivare nästa år (Kommunals medlemsundersökning 2019).

Situationen med en hög andel med otrygga anställningar ger inte bara konsekvenser för den enskildes ekonomi och hälsa, utan också för den viktiga kontinuiteten i verksamheten. Det innebär bland annat att möjligheten att upptäcka när en elev hamnat snett riskeras, liksom möjligheten att upprätthålla en hög kvalitet i det systematiska kvalitetsarbetet och arbetsmiljöarbetet. Utredningen konstaterar även att många elever har ”krossade vuxenrelationer bakom sig” och uppfattar vuxna som sådana som försvinner. Något som påverkar deras möjlighet att delta i undervisningen.¹ Det går att dra slutsatserna att situationen med en hög andel otrygga anställningarna även påverkar elevernas trygghet och tillit och i slutändan alltså även möjlighet att lära.

Ett förslag för att minska risken att skapa osäkerhet för huvudmännen och i förlängningen för de anställda i samband med ersättningsperiodens slut, är att huvudmännen i samband med avrapporteringen som sker varje år automatiskt söker om statsbidraget. På så sätt förlängs ersättningsperioden med ytterligare ett år vid varje avrapportering, vilket i sin tur gör att huvudmännen kan planera sin verksamhet mer långsiktigt.

9.2.5 Uppföljning och hantering av tilläggsbeloppet

Kommunal delar utredningens uppfattning om att frågan om tilläggsbelopp behöver utredas vidare. Det är av största vikt att de elever som har behov av stöd får det och att så långt det är möjligt skapa möjlighet för att på ett bra sätt, inkludera fler i det generella utbildningssystemet.

10. Insatser för likvärdighet ur ett bredare perspektiv

Kommunal håller med utredningen om vikten av lärares och rektorers kompetensutveckling. Samtidigt anser förbundet att utredningens ensidiga fokus på endast dessa yrkesgruppers kompetensutveckling är problematisk.

¹ Henric Kahlmeter i Leijnse (2012) i SOU 2020:34 s 571

Kommunal är övertygad om att skolans utbildningsmiljö är avhängig av att alla yrkesgrupper har rätt utbildning och kompetens. Som utredningen konstaterar måste elever generellt sett känna trygghet, omtanke och tillit för att lära. I det arbetet är yrkesskickliga elev- och lärarassistenter liksom vaktmästare, lokalvårdare, måltidspersonal och barnskötare i skolan, många gånger avgörande.

I dag finns inga krav på utbildning för att arbeta som lärarassistent eller elevassistent. Samtidigt är yrkesgruppernas uppdrag komplicerade. Uppdrag som ställer höga krav på att yrkesgrupperna har förutsättningar att bland annat kunna se beteendemönster i elevgrupperna, bygga gott samarbete och förebygga konflikter. Därtill behövs kännedom om förutsättningar för lärande och lärandesituationer samt god kunskap om skolans styrdokument och organisation.

Yrkesgrupperna bidrar till bättre lärandemiljö i skolan, och till att lärare kan fokusera på sitt huvuduppdrag: att planera och genomföra undervisningen. Vår bedömning är också att ett minskat ensamarbete skulle öka läraryrkets attraktivitet. Med fler elev- och lärarassistenter med rätt utbildning, tydliga uppdrag och trygga anställningar, kommer fler elever att klara sin skolgång.

För att underlätta personalförsörjningen och göra skolan till en attraktiv arbetsplats, föreslår Kommunal en utveckling av skolans organisation där arbetslaget består av tvärprofessionella yrkesgrupper med kompletterade kompetenser. Tillsammans i arbetslaget kan personalen skapa goda förutsättningar för anpassningar av lärandemiljön utifrån alla elevernas olika behov av socialt och pedagogiskt stöd samt utmaningar under hela skoldagen.

Kommunal välkomnar att utredningen lyfter hur specialpedagogiska insatser och särskilt stöd är väsentliga för realiserandet av det kompensatoriska uppdraget, och att insatserna måste förflyttas ned i åldrarna för att likvärdighet på allvar ska infrias.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Tobias Baudin
Förbundsordförande

Sofia Lindqvist
Utredare